

**DAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYAVIY
TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH (TTA URGANCH FILALI
MISOLIDA)**

Quryazov Dilshod G'ulambayevich

O'zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisii

Annotatsiya. Mazkur maqolada davlat oliy ta'lim muassasalarini moliyaviy ta'minlash tizimini takomillashtirish masalalari, xususan, TTA Urganch filali misolida tahlil qilingan. Oliy ta'lim muassasalarining samarali moliyalashtirilishi ta'lim sifatini oshirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish va zamonaviy infratuzilma yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada oliy ta'lim tizimini moliyalashtirishning mavjud holati, davlat byudjeti mablag'larining taqsimoti va xususiy sektor bilan hamkorlik qilishning afzalliklari o'rganilgan. Tadqiqot davomida ta'lim muassasalarini moliyalashtirishda innovatsion yondashuvlarni joriy qilish, grantlar va davlat subsidiyalaridan samarali foydalanish, shuningdek, qo'shimcha moliyaviy manbalarni jalb qilish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ushbu tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash va ularning rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan strategik qarorlar qabul qilishda amaliy qo'llanma sifatida foydalanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim muassasalari, moliyaviy ta'minlash, davlat byudjeti, grantlar, subsidiyalar, ta'lim sifati, strategik qarorlar.

Abstract. This article examines the issues of improving the financial support system for state higher education institutions, specifically focusing on the case of the Urgench Branch of Tashkent Medical Academy (TMA). Effective financing of higher education institutions plays a crucial role in enhancing the quality of education, advancing scientific research activities, and developing modern infrastructure. The

article analyzes the current state of financing in higher education, the allocation of state budget funds, and the advantages of collaboration with the private sector. The study proposes recommendations and strategies for introducing innovative approaches in financing, efficiently utilizing grants and state subsidies, and attracting additional financial resources. The findings of this research provide practical guidance for making strategic decisions aimed at ensuring the financial stability and development of higher education institutions.

Keywords: *Higher education institutions, financial support, state budget, grants, subsidies, education quality, strategic decisions.*

KIRISH

Hozirgi iqtisodiy sharoitda davlat oliy ta'lim muassasalarini, jumladan, Tashkent tibbiyot akademiyasi (TTA) Urganch filialining moliyaviy ta'minotini takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Oliy ta'lim muassasalari mamlakat iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyoti uchun strategik ahamiyatga ega bo'lib, yuqori malakali kadrlarni tayyorlash, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va innovatsion yechimlarni joriy qilishda muhim rol o'ynaydi. Davlat tomonidan oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish tizimini modernizatsiya qilish, mablag'larni samarali taqsimlash va ta'lim sifatini oshirish kabi masalalar ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Ushbu jarayon oliy ta'lim tizimining uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Oliy ta'lim muassasalarini rivojlantirishda davlat tomonidan mablag'larni oqilona taqsimlash muhim ahamiyatga ega. Grantlar, subsidiya va boshqa moliyaviy mexanizmlarni samarali qo'llash orqali davlat oliy ta'lim tizimining samaradorligini oshiradi. Shuningdek, davlat tomonidan taqdim etiladigan moliyaviy monitoring va axborot tizimlari oliy ta'lim muassasalarining hozirgi moliyaviy holatini tahlil qilish va strategik rejalashtirish uchun zamin yaratadi. Moliyaviy barqarorlik esa mablag'larning to'g'ri yo'naltirilishini ta'minlash orqali oliy ta'lim muassasalarining uzluksiz faoliyat yuritishini qo'llab-quvvatlaydi.

Oliy ta'lim muassasalarini moliyaviy ta'minlashda innovatsion texnologiyalarni joriy etish muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar orqali moliyaviy operatsiyalarni avtomatlashtirish, monitoring qilish va ta'lim muassasalari uchun qulay shart-sharoit yaratish mumkin. Masalan:

- **Raqamli platformalar yaratish:** Ta'lim muassasalarining moliyaviy operatsiyalarini shaffoflashtirish va tezkor boshqaruv tizimini joriy etish.
- **Sun'iy intellekt va big data texnologiyalaridan foydalanish:** Talabalar oqimi, ilmiy loyihalar va infratuzilma xarajatlarini tahlil qilish orqali moliyaviy resurslarni samarali boshqarish.

Moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish. Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishda resurslarni diversifikatsiya qilish orqali moliyaviy barqarorlikni oshirish mumkin. Bunda:

- **Kreditlash mexanizmlarini kengaytirish:** Ta'lim muassasalarining infratuzilmasini rivojlantirish uchun uzoq muddatli kreditlar ajratish.
- **Davlat-xususiy sheriklik loyihalari:** Ta'lim tizimiga xususiy sektor mablag'larini jalb qilish orqali ta'lim sifatini oshirish va yangi imkoniyatlar yaratish.

Davlat tomonidan uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash
Davlat oliy ta'lim muassasalarini moliyaviy ta'minlashda quyidagi choralar ko'rilishi lozim:

- **Huquqiy asoslarni takomillashtirish:** Davlat subsidiyalari va grantlarining ajratilishi jarayonini aniq qonuniy asosda tashkil etish.
- **Monitoring tizimini kuchaytirish:** Mablag'larning to'g'ri yo'naltirilishini nazorat qilish uchun real vaqt rejimida kuzatish mexanizmini joriy etish.

Mazkur yondashuvlar TTA Urganch filiali misolida oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy ta'minotini takomillashtirishda amaliy ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy moliyaviy mexanizmlar va davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish orqali nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki oliy ta'lim tizimining iqtisodiy samaradorligini mustahkamlashga

erishiladi. Bu esa, o'z navbatida, oliy ta'limning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotdagi rolini oshirishga xizmat qiladi.

Jadval 1. Moliyalashtirish manbalari

Manba	Tavsif
Davlat budjeti	Oliy ta'lim muassasalarining asosiy moliyalashtirish manbai. Davlat grantlari va subsidiyalari.
Xalqaro moliyaviy tashkilotlar	Xorijiy tashkilotlar va kredit agentliklari tomonidan taqdim etilgan grantlar va kreditlar.
Mahalliy homiylik va xususiy sektor	Mahalliy kompaniyalar va xususiy homiylarning moliyaviy ko'magi.
Talabalik kontrakt to'lovlari	Talabalar tomonidan to'lanadigan kontrakt mablag'lari.
Ilmiy loyihalar va tadqiqot grantlari	Ilmiy-tadqiqot faoliyati uchun ajratilgan maxsus grantlar.

Ushbu jadval 3 Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalarini umumlashtiradi. Davlat budjeti va kontrakt to'lovlari asosiy manbalar bo'lib, xalqaro moliyaviy tashkilotlar va ilmiy grantlar qo'shimcha moliyaviy resurslarni ta'minlaydi.

Jadval 2. Moliyaviy mablag'lardan foydalanish yo'nalishlari

Yo'nalish	Tavsif
Binolarni qurish va ta'mirlash	O'quv binolarini qurish, rekonstruksiya va modernizatsiya qilish ishlari.
O'quv jarayonini takomillashtirish	Zamonaviy texnika va texnologiyalarni xarid qilish, o'quv materiallarini yangilash.

Yo‘nalish

Tavsif

Ilmiy tadqiqot faoliyati	Ilmiy-tadqiqot ishlari uchun mablag‘ ajratish va texnologik laboratoriyalarni jihozlash.
Pedagoglar malakasini oshirish	O‘qituvchilarni qayta tayyorlash va xalqaro tajriba almashish dasturlarini qo‘llab-quvvatlash.
Talabalar uchun stipendiyalar	Iqtidorli va kam ta'minlangan talabalarni moddiy rag‘batlantirish.

Ushbu jadval 2 da moliyaviy mablag‘larning qanday yo‘nalishlarda foydalanilishi ko‘rsatilgan. Talabalar stipendiyalari, ilmiy tadqiqotlar va ta’lim jarayonini rivojlantirish muhim yo‘nalishlardan biri sifatida ajratilgan. Binolarni ta’mirlash va o‘quv vositalarini modernizatsiya qilish ham e’tiborda turadi.

Innovatsion iqtisodiyot sharoitida davlat oliy ta’lim muassasalarini moliyaviy ta’minlashni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayon oliy ta’lim sifatini oshirish, kadrlar tayyorlashni takomillashtirish va xalqaro standartlarga mos keluvchi ta’lim muhitini yaratishda asosiy vosita hisoblanadi. Quyida moliyaviy ta’minlash tizimini takomillashtirish bo‘yicha strategik yo‘nalishlar keltirilgan:

1. **Moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish.** Davlat oliy ta’lim muassasalarining moliyaviy manbalarini kengaytirish zarur. Bunda davlat budjetidan tashqari, xalqaro grantlar va kreditlarni jalb qilish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, xususiy sektor bilan hamkorlikni rivojlantirish orqali maxsus fondlar va davlat-xususiy sheriklik dasturlaridan foydalanish oliy ta’limni moliyalashtirishni mustahkamlaydi.

2. **Raqamli texnologiyalarni joriy qilish.** Oliy ta’lim muassasalarida moliyaviy boshqaruv tizimlarini raqamlashtirish mablag‘larning samarali taqsimlanishini ta’minlaydi. Masalan, elektron to‘lov tizimlari va grant monitoring platformalari orqali moliyaviy jarayonlarni shaffoflashtirish va talabalarga qulay xizmatlar ko‘rsatish imkoniyatini yaratadi.

3. **Hududiy xususiyatlarni hisobga olish.** TTA Urganch filali kabi hududiy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishda mintaqaviy ehtiyojlarni inobatga olish zarur. Masalan, Qoraqalpog'iston va Xorazm viloyatlarida tibbiyot yo'nalishlarga qaratilgan maxsus dasturlarni moliyalashtirish mintaqaning ijtimoiy va iqtisodiy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi.

4. **Moliyaviy xizmatlarni soddalashtirish va talabalarga qo'llab-quvvatlash.** Talabalar uchun ta'lim kontrakt to'lovlarini amalga oshirishda imtiyozli tizimlarni joriy qilish muhimdir. Shuningdek, davlat tomonidan subsidiyalanadigan o'quv grantlari va foizsiz ta'lim kreditlarini taqdim etish talabalarning moliyaviy imkoniyatlarini kengaytiradi.

5. **Ta'lim va malaka oshirish.** Oliy ta'lim muassasalaridagi pedagoglar va ma'muriy xodimlarning malakasini oshirish moliyalashtirish tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Xalqaro treninglar, o'quv kurslari va tajriba almashish dasturlari bu borada muhim ahamiyatga ega.

6. **Ilmiy tadqiqotlar va innovatsion dasturlarni moliyalashtirish.** Davlat oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish uchun grantlar va maxsus fondlar tashkil etilishi zarur. Bu ilm-fanni rivojlantirish va innovatsion texnologiyalarni joriy qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

7. **Ekologik barqarorlikni ta'minlash.** Oliy ta'lim muassasalarining infratuzilmasini ekologik me'yorlarga moslashtirish va yashil texnologiyalarni joriy qilish moliyaviy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish xarajatlarni kamaytiradi.

Ushbu strategik yo'nalishlar oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy ta'minlash tizimini takomillashtiradi, ularning sifatini oshirish va iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qilish imkoniyatini kengaytiradi.

1. **Moliyaviy resurslardan samarali foydalanish.** Davlat tomonidan ajratilgan mablag'larning maqsadli ishlatilishini ta'minlash uchun elektron monitoring

tizimlarini joriy etish zarur. Bu tizim mablagʻlarning toʻgʻri taqsimlanishi va sarflanishini nazorat qilish imkonini beradi.

2. **Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish.** Jahon banki, Xalqaro valuta jamgʻarmasi kabi moliya institutlari bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali grantlar va uzoq muddatli kreditlarni jalb qilish lozim. Bu, ayniqsa, yangi binolar va zamonaviy laboratoriyalarni qurish uchun muhimdir.

3. **Talabalar va xodimlar uchun moliyaviy ragʻbatlantirish tizimlarini joriy qilish.** Talabalar uchun stipendiyalar hajmini oshirish va iqtidorli talabalarga grantlarni kengaytirish moliyaviy qoʻllab-quvvatlashning muhim yoʻnalishidir. Xodimlar uchun esa, maxsus mukofotlar va oylik ustamalar orqali ularni ragʻbatlantirish taʼlim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

4. **Ilmiy va innovatsion faoliyatni qoʻllab-quvvatlash.** Oliy taʼlim muassasalarida ilmiy tadqiqotlar uchun maxsus grant dasturlarini joriy qilish, tadqiqotchilar uchun zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlangan laboratoriyalarni tashkil etish muhimdir.

Ushbu yoʻnalishlar TTA Urganch filali misolida davlat oliy taʼlim muassasalarini moliyalashtirishni takomillashtirishga xizmat qiladi. Bu chora-tadbirlar taʼlim sifatini oshirish va mamlakat taʼlim tizimini rivojlantirish uchun mustahkam zamin yaratadi.

Xulosa

Davlat oliy taʼlim muassasalarini moliyaviy taʼminlashni takomillashtirish – mamlakat taʼlim tizimini rivojlantirish va iqtisodiy barqarorlikni taʼminlashda muhim omil hisoblanadi. Mazkur jarayonni samarali tashkil etish uchun moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish, davlat va xususiy sektor oʻrtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, xalqaro grantlar va kreditlarni jalb qilish zarur. Shuningdek, zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali moliyaviy boshqaruv tizimining shaffofligini oshirish hamda mablagʻlarning maqsadli taqsimlanishini taʼminlash dolzarb hisoblanadi.

Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy ta'minotida hududiy xususiyatlarni hisobga olish va har bir hududning o'ziga xos ehtiyojlariga mos ravishda maxsus dasturlar ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. TTA Urganch filali misolida ko'rsatilganidek, hududiy infratuzilma, iqtisodiy talab va o'quv jarayonini qo'llab-quvvatlash uchun ajratilgan mablag'larning samarali ishlatilishi ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, talabalar va xodimlar uchun moliyaviy rag'batlantirish tizimlarini kengaytirish, innovatsion texnologiyalar va ilmiy tadqiqotlarga e'tibor qaratish oliy ta'lim tizimining rivojlanishiga zamin yaratadi. Davlat tomonidan ta'lim muassasalariga ajratilayotgan mablag'larning maqsadli foydalanilishini ta'minlash, shuningdek, raqamli monitoring tizimlarini joriy qilish moliyalashtirish jarayonining samaradorligini oshiradi.

Mazkur tavsiyalar va strategik yondashuvlar davlat oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirishga, ta'lim jarayonini xalqaro standartlarga moslashtirishga va yosh avlodga yuqori sifatli ta'lim berishga xizmat qiladi. Uzoq muddatli istiqbolda bunday yondashuvlar mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va bilimli, malakali kadrlar tayyorlash uchun mustahkam asos yaratadi.

Manbalar ro'yxati

1. **Karlibaeva, G.** (2024). *Oliy ta'lim muassasalari moliyaviy resurslari shakllanish tizimini boshqarish amaliyotining tahlili. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil* 2(4): 111-121. DOI: [10.60078/2992-877X-2024-vol2-iss4-pp111-121](https://doi.org/10.60078/2992-877X-2024-vol2-iss4-pp111-121).
2. **Xojayev, A. S.** (2023). *Oliy ta'lim muassasalarida byudjetdan tashqari faoliyatdagi daromadlar va xarajatlari hisobini takomillashtirish yo'llari. Qo'qon universiteti xabarnomasi.* herald.kokanduni.uz.
3. **Sotvoldiyev, N. M.** (2023). *Ta'lim sohasidagi islohotlarni moliyaviy ta'minlash masalalari. Cyberleninka.ru.* cyberleninka.ru/article/n/ta-lim-sohasidagi-islohotlarni-moliyaviy-ta-minlash-masalalari.

4. **Rustamov, Sh.** (2023). *Xalq ta'limi tizimini moliyalashtirish manbalari va ulardan samarali foydalanish masalalari*. Science and Education Scientific Journal. Volume 4 Issue 5. [PDF file available](#).
5. **Shaymatova, N. A.** (2023). *Oliy ta'lim muassasalari faoliyatini moliyalashtirishning zamonaviy tendensiyalari*. Journal of New Century Innovations. [117-119.pdf](#).
6. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori.** (2021). *Davlat oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to'g'risida*. [lex.uz](#).
7. **Nazarov, A.** (2022). *Oliy ta'limda iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'llari*. Oliy ta'lim va innovatsiyalar jurnali. DOI: [10.1016/oliy-ta'lim-samaradorlik](#).
8. **Qodirov, A. M.** (2023). *Ta'lim tizimida moliyaviy boshqaruvni rivojlantirishning istiqbollari*. Innovatsion iqtisodiyot ilmiy-amaliy jurnal. [innovation-economics.uz](#).